

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Campaign financing and political freedom

Boukema, P.J.

Citation

Boukema, P. J. (1975). Boekbespreking van: Campaign financing and political freedom. *Acta Politica*, 10: 1975(1), 95-97. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451581>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451581>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

autoriteiten. Een studie van regionalisme in de eerste betekenis zal zich vooral bezig houden met de politieke en economische krachten die de ontwikkeling van gewesten bevorderen of tegenwerken; bestudering van het regionalisme als stelsel leidt eerder in de richting van staats- en administratiefrechtelijke beschouwingen. Het is niet verwonderlijk dat in deze, door het Interuniversitair Centrum voor Staatsrecht te Brussel uitgegeven, bundel over regionalisme de juridische benadering overheerst.

Sinds zijn ontstaan als soevereine staat heeft België geworsteld met het probleem van samenwerking, zo niet samensmelting van verschillende ethnische, culturele en sociaal-economische eenheden. De thans nagestreefde oplossing van gewestelijke autonomie is reeds vele jaren in discussie; naarmate het tijdstip nadert waarop de nieuwe gewestelijke regelingen in de praktijk moeten worden gebracht, lijkt de twijfel aan hun bruikbaarheid toe te nemen. Onder die omstandigheden ligt het voor de hand dat men zich op de hoogte stelt van de oplossingen die elders gevonden zijn voor vergelijkbare problemen.

Zo kwam het Interuniversitair Centrum voor Staatsrecht op de gelukkige gedachte een aantal deskundigen uit te nodigen een verhandeling te schrijven over het regionalisme in Frankrijk, Engeland, Italië en West-Duitsland. Bovendien leverden twee Belgen een bijdrage over de stand van zaken met betrekking tot de gewestvorming in België. Op een uitzondering na zijn alle medewerkers juristen, wat in zoverre een gelijke benadering in de hand werkte dat meestal volstaan werd met een beschrijving van bestaande wettelijke regelingen ten aanzien van gewesten. Daarmee is echter nog niet gezegd dat de bundel bestaat uit een aantal bijdragen over regionalisme.

In zijn opstel over West-Duitsland begint Alfred Fischer met een onderscheid te maken tussen federalisme en regionalisme, waarbij het laatste gekenmerkt wordt door een door de staat gedelegeerde en gecontroleerde bevoegdheid van de gewesten; in een federatie hebben de deelstaten bevoegdheden onafhankelijk van de centrale overheid. Vervolgens constateert Fischer dat er in West-Duitsland geen sprake is van regionalisme in deze zin, waarna hij zich overgeeft aan een beschrijving van het Duitse federalisme.

De Schotse professor Mitchell heeft zich niet verdiept in de vraag wat regionalisme precies is. Hij heeft ooit eens een lezing gehouden over de folklore van de Britse binnenlandse politieke verhoudingen en dit sappige verhaal over de betrekkingen tussen Londen enerzijds en Wales, Schotland en Noord-Ierland anderzijds vormt zijn bijdrage. Mitchell verwerpt het bestaande systeem van vertegenwoordiging van de regio's in de regering (door staatssecretarissen voor Schotland enz.) als ontoereikend. Hij pleit voor de instelling van regionale raden, die een aanzienlijk deel van de bestuurstaken van Londen zou kunnen overnemen. De discussie over deze kwestie, die zich al jaren voortsleept, zal wellicht binnen kort tot regeringsvoorstellen leiden, al was het alleen maar om de nationalistische stromingen in Schotland en elders de wind enigszins uit de zeilen te nemen.

De rapporten over Frankrijk en Italië moesten beperkt blijven tot een analyse van de wettelijke regelingen zoals zij op papier bestaan; praktische ervaring is er nog nauwelijks mee opgedaan. In hun eerder in het tijdschrift *L'actualité juridique - Droit administratif* verschenen artikel betogen de schrijvers over Frankrijk dat regionalisme daar eigenlijk een filosofie en een ideologie is, maar dat niettemin meer praktische overwegingen tot de instelling van gewesten hebben

geleid. De behoefte aan betere planning en de wens om de bevolking meer te betrekken bij de gewestelijke ontwikkeling worden genoemd als belangrijkste motieven.

De studie over Italië valt op door de volledige afwezigheid van bronvermeldingen, hetgeen een hoge graad van originaliteit doet vermoeden. Deze bijdrage had interessant kunnen zijn omdat reeds in 1947 de basis voor een regionale indeling van Italië werd gelegd. Verdere ontwikkelingen werden echter 25 jaar tegengehouden op grond van partijpolitieke overwegingen; het is jammer dat aan deze tegenkrachten nauwelijks aandacht is besteed.

Jean Beaufays begint zijn verhandeling over België met een analyse van de be- grippen regio, regionale politiek en regionalisme. Het laatste omschrijft hij als autonomie voor de regio's van een land, beperkt tot bepaalde economische, sociale en culturele aspecten; autonomie wordt gekenmerkt door overdracht van bevoegdheden, een gekozen parlementaire instelling voor iedere regio, en eigen middelen ter beschikking van de regionale uitvoerende macht. Deze omschrijving leidt uiteraard tot de conclusie dat er in België nog geen regionalisme is. Dat er voor de toekomst nog hoop op een ontwikkeling in deze richting bestaat, wordt uiteengezet in het laatste hoofdstuk van de hier besproken bundel, dat handelt over artikel 107 quater van de grondwet, waarin drie gewesten voor België zijn voorzien.

Het oordeel over dit boek moet genuanceerd zijn. Te betreuren valt dat de auteurs niet hebben gewerkt op basis van een gemeenschappelijk uitgangspunt, zoals een omschrijving van het begrip regionalisme. Ook een gemeenschappelijke vraagstelling ontbreekt, waardoor een vergelijking van de uitkomsten van deze studies slechts in beperkte mate mogelijk is. Niettemin heeft het boek zijn waarde voor degenen die zich enige kennis willen verwerven omtrent bestaande wettelijke regelingen betreffende de verhouding tussen de centrale overheid en de gewesten in enkele Westeuropese landen.

De politicoloog die, afgaande op de titel, zich met behulp van dit boek enig inzicht wil verschaffen in het regionalisme, zal na lezing de bij het hoofdstuk over België opgenomen bibliografie nog eens doornemen op zoek naar literatuur die hem wellicht meer houvast biedt. Ik wil hem in dit verband tenslotte ook nog wijzen op E. Kalk (ed.), *Regional Planning and Regional Government in Europe*, Den Haag (International Union of Local Authorities), 1971.

M. Jansen

Ralph K. Winter & Jon R. Bolton, **Campaign financing and political freedom**. Washington D.C. (American Enterprise Institute for Public Policy Research) 1973, -27 blz., \$ 2,-

De rol van het geld in de politiek is omstreden. Met name over de vraag naar de relatie tussen financiële bijdragen van particulieren en het politiek gedrag van ontvangende politieke partijen of politici wordt niet gelijk gedacht. Ook over de financiering van politieke activiteiten door de overheid bestaat, zowel hier als elders, verschil van opvatting.

In Amerika is over deze zaken nog al wat gepubliceerd, vooral over de financiële aspecten van de verkiezingscampagnes.* Vast staat dat de kosten daarvan hoog zijn en nog steeds groeien. Mede om de kans op corruptie te verminderen is in 1971 de Federal Election Campaign Act tot stand gebracht, waarin zowel inkomsten als uitgaven aan beperkingen zijn onderworpen.

Te verwachten valt dat — ook gezien hetgeen in de Watergate-zaak aan feitenmateriaal openbaar is geworden — de druk zal toenemen om de financiering van verkiezingscampagnes door particulieren verder te beperken en daarvoor in de plaats gehele of gedeeltelijke overheidsfinanciering te stellen. Voorstellen in die richting zijn in 1973 al gedaan door Senator Hart.

Winter, hoogleraar aan de Yale Law School, staat tegenover deze ontwikkeling zeer kritisch. Beperking door de overheid van het recht om politieke activiteiten financieel te ondersteunen en het binden van de verkiezingsuitgaven aan een maximum acht hij een beperking van de politieke uitingsvrijheid. Dergelijke beperkingen zijn ongrondwettig als de noodzaak ervan niet kan worden aangetoond. Welnu: naar zijn mening is dat niet het geval. De bezwaren tegen particuliere financiering van verkiezingscampagnes worden overdreven en de rol van het geld opgeblazen. Gebrek aan geld wordt volgens hem vaak als een alibi voor een verkiezingsnederlaag aangevoerd. Misbruiken komen weliswaar voor, maar dienen op andere wijzen te worden bestreden dan met behulp van de in het Congres voorgestelde maatregelen. De stelling dat bij presidentsverkiezingen het geld de doorslag geeft durft niemand aan, en is op grond van beschikbaar feitenmateriaal zelfs te bestrijden. Geld is slechts één van de factoren die de verkiezingsuitslag beïnvloeden. Uitschakeling van de factor geld zou de invloed van andere politiek irrelevante factoren kunnen vergroten.

Het stellen van een grens aan door een kandidaat in een verkiezingscampagne uit te geven gelden, acht Winter — nu de noodzaak ervan niet is aangetoond — niet aanvaardbaar. De wet van 1971 die bepaalt dat politieke advertenties door de media slechts mogen worden opgenomen met toestemming van de kandidaat, acht Winter op dat punt in strijd met het eerste amendement op de Amerikaanse Constitutie (o.a. vrijheid van meningsuiting): 'There is no room for price controls in the market place of ideas'. Ook het bij wet stellen van een maximum aan giften van particulieren is ongrondwettig, omdat het de politieke uitingsvrijheid aantast. Financiële steun kan zo niet meer functioneren als maat voor de intensiteit van de politieke opvattingen van de gever en als zeef voor kandidaten met te weinig politieke steun. Tenslotte acht hij ook voorschriften met betrekking tot de openbaarmaking van financiële gegevens terzake bedenkelijk voorzover zij de anonimiteit van particuliere gevers doorbreekt en daarmee het recht op privacy aantast.

Ernstige bezwaren tekent Winter ook aan tegen een noodzakelijk gevolg van beperkingen van particuliere steun nl. de gehele of gedeeltelijke overheidsfinanciering van met name de verkiezingscampagnes. Na eerst een aantal vermeende voordelen van overheidssubsidie in twijfel te hebben getrokken, schetst Winter zijn bezwaren. Overheidsfinanciering is een vorm van gedwongen politieke activiteit die de vrijheid beperkt zowel van de politiek onverschillige als van de bewust kiezende burger. Dergelijke steun zou de neiging van de burgers tot deelnemen aan het politiek bedrijf kunnen doen afnemen en het moreel in de partij nadelig kunnen beïnvloeden. Bovendien zou het gevolgen hebben voor het be-

* David Adamany, *Financing Politics: Recent Wisconsin Elections*. Madison, 1969; Herbert E. Alexander, *Financing the 1960 Election*. Princeton, N.J. 1961; Delmer D. Dunn, *Financing presidential campaigns*. Washington 1972; Arnold J. Heidenheimer, ed., *Comparative Political Finance: The Financing of Party Organizations and Election Campaigns*. Indianapolis 1970.

staande partijstelsel en zou de roep om toezicht en controle kunnen doen toenemen met alle gevolgen daarvan voor de politieke vrijheden. Kortom: subsidiëring door de overheid van politieke campagnes is onverenigbaar met 'free trade in ideas'.

Winters stelling dat beperking door de overheid van de uitgaven van de kandidaten en van particuliere giften een beperking van het eerste amendement van de Amerikaanse Constitutie betekent, lijkt me juist. Aan deze vrijheid wordt door het Supreme Court een zeer belangrijke plaats (preferred position) toegekend: beperking is slechts aanvaardbaar als aangetoond kan worden dat anders waarden (bv. nationale veiligheid, openbare orde) ernstig geschaad dreigen te worden. Het is echter dubieus of er voldoende feitenmateriaal beschikbaar is om de noodzaak van de door Winter bestreden maatregelen te kunnen aantonen. Voor Nederland heeft deze discussie geen directe betekenis omdat soortgelijke regels of voorstellen niet gelden of te verwachten zijn en bovendien omdat terzake geen grondwetsartikel in het geding is: art. 7 Grondwet heeft slechts betrekking op de vrijheid van drukpers.

Wel relevant voor ons zijn de opvattingen van Winter m.b.t. de overheidssubsidiëring van politieke activiteiten. Niet alle daartegen aangevoerde argumenten zijn even sterk, bijvoorbeeld dat daardoor de vrijheid van de belastingbetaler wordt aangetast die moet dulden dat met belastinggeld partijen worden gesteund met wier standpunt hij het niet eens is. Van gewicht acht ik Winters opmerking dat het gevaarlijk zou zijn reeds nu te beslissen terzake van overheidsfinanciering, aangezien onvoldoende kennis bestaat aangaande de mogelijke effecten daarvan. Ook bij ons zijn die gegevens grotendeels afwezig. Daarom kan over dit subsidievraagstukvraagstuk, noch door Winter noch bij ons, het laatste woord zijn gesproken. Voor de verdere discussie kan het hier besproken boekje van Winter een nuttige, zij het bescheiden en eenzijdige bijdrage zijn.

P. J. Boukema

E. C. Ladd, Jr., en S. M. Lipset, *Professors, Unions and American Higher Education*; zelfde auteurs, *Academics, Politics and the 1972 Election*. (Domestic Affairs Studies, nos. 15 en 16). Washington D.C. (American Enterprise Institute for Public Policy Research) 1973, -124/-99 blz., \$ 1,75/\$3,—

Naar titel (en inhoud) verschillen beide boeken duidelijk. Toch is er een thema dat ze verbindt. Beide illustreren, elk voor hun eigen onderwerp, de aantasting en onttakeling van dat onvertaalbare Amerikaanse begrip *liberalism* — de, binnen het Amerikaanse politieke spectrum, progressieve stellingname (overigens zonder duidelijke interne ideologische samenhang) voor zaken als burgerlijke vrijheden en de handhaving of uitbreiding van welfare-state-voorzieningen. Het is een politieke positie met duidelijk egalitaire aspecten. 'Evenwichtigheid' is misschien het beste trefwoord voor het wereldbeeld van de 'liberals' — de evenwichtigheid van de aloude *checks and balances* alsook van de meer recente *countervailing power*. Voorzover het accommoderend spel van de traditionele Amerikaanse partijpolitiek veeleer distributief is en alle partners in een politieke alliantie met de belofte van concrete opbrengsten heeft aangelokt, schrikt de *liberal* in zaken van nationale politiek niet terug voor redistributie. De opbrengsten die hij voorstaat voor maatschappelijke groepen hebben een prijs, te betalen door andere groepen.

Dit liberalisme heeft in de late jaren zestig het vuur na aan de schenen gehad.